

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 26 януари 2024 г.
(OR. en)

5788/24

Междуетноститутуционално досие:
2024/0012(NLE)

POLCOM 26
COMER 17
RELEX 97
DUAL USE 10
RECH 28
ENER 36
ENV 84

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

От:	Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от г-жа Martine DEPREZ, директор
Дата на получаване:	25 януари 2024 г.
До:	Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на Европейския съюз
№ док. Ком.:	COM(2024) 26 final
Относно:	Предложение за ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА относно повишаване на сигурността на научните изследвания

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2024) 26 final.

Приложение: COM(2024) 26 final

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 24.1.2024 г.
COM(2024) 26 final

2024/0012 (NLE)

Предложение за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно повишаване на сигурността на научните изследвания

ОБЯСНИТЕЛЕН МЕМОРАНДУМ

1. КОНТЕКСТ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

- **Основания и цели на предложението**

Както се посочва в Европейската стратегия за икономическа сигурност, публикувана през юни 2023 г.¹, глобалното нарастване на геополитическото напрежение и враждебните икономически действия, кибератаките и атаките върху критична инфраструктура, външната намеса и дезинформация изложиха наяве рискове и уязвимости в нашите общества, икономики и предприятия. В някои случаи стана ясно, че Европа следва да бъде по-добре подготвена за растящите, новите и нововъзникващите рискове, възникнали в този усложнен геополитически контекст.

Възловите технологии и технологиите с двойна употреба изпълняват ключова роля в този контекст, като някои от нашите конкуренти използват нововъзникващи и революционни технологии, за да засилят своите политически, икономически и военни позиции. В резултат на това европейските научни изследвания и иновации може да попаднат под злонамерено влияние и с тях да се злоупотреби по начини, които засягат нашата сигурност или нарушават нашите етични норми.

Секторът на научните изследвания и иновациите е особено уязвим поради своята откритост и интернационализация, която е част от неговата ДНК. Ето защо, за да се подсили сигурността на научните изследвания в сектора на научните изследвания и иновациите в цяла Европа, е необходим специфичен подход, който да е изцяло съобразен с академичната свобода и институционалната автономност — основни принципи за научните изследвания и иновациите.

Висшите учебни заведения и научноизследователските организации трябва да се ориентират във все по-сложна и напрегната международна обстановка. ЕС има задължението да им съдейства в това те да преминат през този терен по отговорен и сигурен начин при пълно зачитане на академичната свобода и институционалната автономност.

В предложената Препоръка на Съвета за пръв път е включено общо определение на проблема и споделено усещане за неотложност. Тя съдържа политически насоки за това как би изглеждал един ефективен политически отговор, като същевременно в нея се отчита, че голяма част от усилията в областта на сигурността на научните изследвания са свързани с ориентирането в „сивите зони“, в които определени форми на международно сътрудничество в областта на научните изследвания и иновациите може да не са забранени, но въпреки това са нежелателни, защото носят рискове за сигурността на Съюза и неговите държави членки или са неетични.

- **Съгласуваност с действащите разпоредби в тази област на политиката**

Европейската стратегия за икономическа сигурност се основава на подход, почиващ на три стълба: насърчаване на икономическата основа и конкурентоспособността на ЕС; защита срещу рискове за икономическата сигурност; както и партньорски отношения с възможно най-широк кръг държави за посрещане на общите проблеми и защита на общите интереси. Целта ѝ е да се осигури рамка за надеждна оценка и управление на рисковете за икономическата сигурност на равнището на ЕС, на национално равнище и

¹ Съвместно съобщение на Комисията и върховния представител относно Европейска стратегия за икономическа сигурност, JOIN(2023) 20 от 20.6.2023 г. ([връзка](#)).

на равнището на предприятията, като същевременно запазим и развием своята стопанска жизненост.

В стратегията Комисията пое ангажимент да „предложи мерки за подобряване на сигурността на научните изследвания, като се гарантира систематичното и стриктно прилагане на съществуващите инструменти и се установят и отстранят всички оставащи пропуски, като същевременно се запази отвореността на екосистемата за иновации“. В предложението за Препоръка на Съвета този ангажимент е представен чрез формулиране на ръководни принципи за отговорна интернационализация и ключови политически действия на национално и секторно равнище, за да се подсили сигурността на научните изследвания, както и чрез изготвяне на списък от инициативи на равнище ЕС в подкрепа на усилията на държавите членки и сектора.

Предложението за препоръка допълва и се опира на работата, която е в ход от публикуването през май 2021 г. на съобщението на Комисията относно глобалния подход към научните изследвания и иновациите². В посоченото съобщение се представя стратегия за запазване на отвореността в международното сътрудничество в областта на научните изследвания и иновациите, като същевременно се насърчават еднаквите условия на конкуренция и реципрочността, които стъпват на основните ценности.

Чрез своите заключения от септември 2021 г. относно глобалния подход Съветът упълномощи работата по преодоляване на външната намеса в научните изследвания и иновациите.³ Въз основа на това бяха предприети важни последващи инициативи, по-специално през януари 2022 г. Комисията прие работен документ на своите служби относно справяне с външната намеса в научните изследвания и иновациите.⁴ Документът се използва от държавите членки и заинтересовани страни в сферата на научните изследвания и иновациите като основа за обсъждане на сигурността на научните изследвания и като удобен модел за разработването на собствени, съобразени с конкретните условия насоки и инструменти. Европейският парламент приветства документа в своята резолюция от 6 април 2022 г. относно глобалния подход.⁵ Освен това Комисията подпомогна взаимното обучение сред държавите членки посредством програма за взаимно обучение и разработва единен източник на информация онлайн, който ще обединява всички документи, доклади и инструменти с отношение към сигурността на научните изследвания.

Освен това в рамките на Съвета по конкурентоспособност през май 2023 г. се проведе ориентационен дебат на тема „Сигурност на знанията и отговорна интернационализация“, който осигури безценна информация и насоки за предложението.

² Съобщение на Комисията относно глобалния подход към научните изследвания и иновациите: Стратегия на Европа за международното сътрудничество в един променящ се свят, COM(2021) 252 от 18.5.2021 г. ([връзка](#)).

³ Заключения на Съвета относно глобалния подход към научните изследвания и иновациите от 28.9.2021 г. ([връзка](#)), и по-специално параграфи 3, 11 и 23.

⁴ Европейска комисия, Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, „Справяне с външната намеса в научните изследвания и иновациите“ — Работен документ на службите на Комисията, Служба за публикации на Европейския съюз, 2022 г. ([връзка](#)).

⁵ Резолюция на Европейския парламент относно глобален подход към научните изследвания и иновациите, P9_TA(2022)0112 от 6.4.2022 г. ([връзка](#)).

- **Съгласуваност с други политики на Съюза**

Предложената препоръка е част от всеобхватен пакет от последващи мерки по линия на Европейската стратегия за икономическа сигурност от 20 юни 2023 г. Съответно предложението се явява съставна част от всеобхватно усилие за укрепване на икономическата сигурност на ЕС като цяло. На 3 октомври 2023 г. Комисията прие Препоръка, в която определи възлови за икономическата сигурност на ЕС технологични области за допълнително оценяване на риска заедно с държавите членки⁶. Резултатът от това оценяване на риска би могъл да осигури информация за други мерки за прилагане на Европейската стратегия за икономическа сигурност, включително мерки за повишаване на сигурността на научните изследвания. Ще бъде взета предвид обществената консултация, започната с Бялата книга относно изходящите инвестиции, по-специално когато се разглеждат елементи, които са от значение за научните изследвания и иновациите.

Освен това предложената препоръка допълва и е съгласувана с редица други инициативи на ЕС, и по-специално:

- борбата срещу хибридните заплахи в рамките на Стратегията на ЕС за Съюза на сигурност⁷ и Стратегическия компас за сигурността и отбраната⁸;
- европейските правила за износа извън ЕС на стоки и технология с двойна употреба, изложени в Регламента на ЕС за контрол на износа.⁹ За да подпомогне висшите учебни заведения и научноизследователските организации, през септември 2021 г. Комисията публикува препоръка относно програми за съответствие за научните изследвания, включващи изделия с двойна употреба¹⁰;
- пакета от мерки за защита на демокрацията, приет от Комисията през декември 2023 г. преди изборите за Европейски парламент през юни 2024 г. Пакетът има за цел преодоляване на заплахите от външна намеса чрез повишени равнища на прозрачност на дейностите по представителство на интереси, докато същевременно се насърчават гражданската ангажираност и участие в нашите демокрации¹¹.

2. ПРАВНО ОСНОВАНИЕ, СУБСИДИАРНОСТ И ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ

- **Правно основание**

Инициативата попада в областта на политиката „научни изследвания и технологично развитие“, в която ЕС и неговите държави членки споделят компетентност в съответствие с член 4, параграф 3 от Договора за функционирането на Европейския

⁶ Препоръка на Комисията за допълнително оценяване с държавите членки на риска при възлови за икономическата сигурност на ЕС технологични области, C(2023) 6689 от 3.10.2023 г. ([връзка](#)).

⁷ Съобщение на Комисията относно Стратегията на ЕС за Съюза на сигурност, COM(2020) 605 от 24.7.2020 г. ([връзка](#)).

⁸ Съвет на ЕС: Стратегически компас за сигурността и отбраната, ST 7371/22 от 21.3.2022 г. ([връзка](#)).

⁹ Регламент (ЕС) 2021/821 за въвеждане на режим на Съюза за контрол на износа, брокерската дейност, техническата помощ, транзита и трансфера на изделия с двойна употреба ([връзка](#)).

¹⁰ Препоръка на Комисията относно вътрешните програми за съответствие във връзка с контрола на научните изследвания, включващи изделия с двойна употреба [...], 2021/1700 от 15.9.2021 г. ([връзка](#)).

¹¹ Съобщение на Комисията относно защитата на демокрацията, COM(2023) 630 от 12.12.2023 г. ([връзка](#)).

съюз (ДФЕС). Предложената Препоръка на Съвета се основава на член 182, параграф 5 от ДФЕС, във връзка с член 292 от ДФЕС.

С член 182, параграф 5 от ДФЕС се дава възможност за допълване на дейностите, предвидени в многогодишната рамкова програма, като на Европейския парламент и на Съвета се позволява, като действат в съответствие с обикновената законодателна процедура и след консултация с Икономическия и социален комитет, да установяват мерките, необходими за създаването на европейското научноизследователско пространство.

В член 292 от ДФЕС се съдържа правното основание за приемането от Съвета на препоръки въз основа на предложение от Комисията.

В инициативата не се предлага разширяване на регулаторните правомощия на ЕС или обвързващи ангажименти за държавите членки. Държавите членки сами определят въз основа на своите национални обстоятелства по какъв начин ще прилагат настоящата препоръка на Съвета.

- **Субсидиарност (при неизключителна компетентност)**

Настоящото предложение е в съответствие с принципа на субсидиарност, предвиден в член 5, параграф 3 от Договора за Европейския съюз (ДЕС).

Въпреки че националните правителства са в най-добра позиция да достигнат до своите университети и други научноизследователски организации и да ги подкрепят при предприемането на необходимите мерки, е необходимо сътрудничество и координация на равнището на ЕС, за да се гарантира правилното функциониране на Европейското научноизследователско пространство и да се намалят разминаванията, породени от различията в националните мерки за сигурност на научните изследвания.

Понастоящем рисковете не се оценяват еднакво в целия ЕС. Все по-голям брой държави членки и участници от сферата на научните изследвания и иновациите разработват и въвеждат специални защитни мерки, докато други все още изглеждат до голяма степен неосведомени. Това поражда уязвимости, които лесно биха могли да бъдат използвани. Поради това е от съществено значение да има минимално равнище на съгласуваност на подхода в целия ЕС.

- **Пропорционалност**

Настоящото предложение е в съответствие с принципа на пропорционалност, предвиден в член 5, параграф 4 от ДЕС. Нито съдържанието, нито формата на предлаганата Препоръка на Съвета не надхвърлят необходимото, за да се осъществи целта за постигане на минимално равнище на съгласуваност на подхода в ЕС.

Правният статут на настоящата инициатива следва да гарантира ангажираност и приемане от страна на държавите членки. Същевременно тя следва да се опира най-вече на самоуправлението на сектора на научните изследвания и иновациите в съответствие с академичната свобода и институционалната автономност.

Препоръката подпомага държавите членки и научноизследователските организации при разработването и прилагането на политики и мерки, които са едновременно ефективни и пропорционални. Тя подчертава значението на международното сътрудничество и отвореността, следвайки принципа „отворен подход, когато е възможно, затворен — когато е необходимо“. Тя показва и какви мерки за управление биха могли да се

въведат при пълно зачитане на академичната свобода и институционалната автономност, като същевременно се избягва дискриминация и заклеймяване.

- **Избор на инструмента**

Предложената препоръка на Съвета осигурява насоки на държавите членки за това как да засичат и да се борят по ефективен начин с рисковете за сигурността при научните изследвания. В нея се препоръчва държавите членки да подкрепят своя сектор на научни изследвания и иновации, като проведат подходящата разяснителна работа и предприемат необходимите стъпки за изграждане на устойчивост. Като продължение на анализите в работния документ на службите на Комисията относно справяне с външната намеса в научните изследвания и иновациите, една препоръка на Съвета би гарантирала, че всички държави членки активно участват и са ангажирани на политическо равнище.

Като алтернатива би могло да се обмисли препоръка или съобщение на Комисията. От гледна точка на съдържанието те по принцип биха могли да обхващат същите въпроси, както и препоръката на Съвета. Общото между тези инструменти обаче е, че те не водят до това държавите членки да участват активно или да се ангажират. Няма гаранция, че адресатите са съгласни с предложения подход и усещането за неотложност.

Една правнообвързваща инициатива, като директива или регламент, с която да се регулира международното сътрудничество в сферата на научните изследвания и иновациите по начин, при който държавите членки пълноценно определят и се справят с рисковете, би гарантирала правната съгласуваност в целия Съюз. Главният недостатък на правнообвързващия инструмент в този специфичен контекст обаче е, че би било много трудно той да се състави по начин, който да зачита разпределянето на компетентността между ЕС и държавите членки, както и принципите на академична свобода и институционална автономност.

По тези причини се счита, че предложение за Препоръка на Съвета е подходящият инструмент на политиката за решаване на разглежданите въпроси.

3. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПОСЛЕДВАЩИТЕ ОЦЕНКИ, КОНСУЛТАЦИИТЕ СЪС ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ОЦЕНКИТЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО

- **Последващи оценки/проверки за пригодност на действащото законодателство**

Не е приложимо.

- **Консултации със заинтересованите страни**

Предложената Препоръка на Съвета се основава на работния документ на службите на Комисията относно справяне с външната намеса в научните изследвания и иновациите от януари 2022 г. През 2023 г. се проведе процес на взаимно обучение за справяне с външната намеса в научните изследвания и иновациите, в рамките на който експерти от 13 държави членки обмениха национален опит и експертни становища. Освен това в контекста на Мрежата за обмен на знания за Китай се проведеха три специално организирани заседания относно сигурността на научните изследвания с експерти от държавите членки.

Предложението беше разработено и въз основа на получените от обществеността отзиви по поканата за предоставяне на данни, която беше публикувана на уебстраницата „Споделете мнението си“ и по която можеха да се изпращат отговори в периода от 6 декември 2023 г. до 3 януари 2024 г. Комисията получи 56 отговора, като почти 40 % бяха от академични или научноизследователски институции. В допълнение към поканата за предоставяне на данни на 15 декември 2023 г. се проведе целева консултация с участието на представители на главните организации на заинтересовани страни на равнището на ЕС в сферата на научните изследвания и иновациите.

- **Събиране и използване на експертни становища**

Освен отзивите в процеса на консултация, предложението стъпва на обширна фактология, доклади и изследвания, събрани през последните години. Ключовите източници на данни включват неспирно допълван набор от документи с насоки относно сигурността на научните изследвания, разработвани от държавите членки и секторните организации¹², както и доклади по въпроса от аналитични центрове, организации на заинтересовани страни и консултативни съвети.

Внимателно бяха отчетени и политиките относно сигурността на научните изследвания, които някои наши международни партньори прилагат през последните години, както и натрупаните от тях знания и опит в този процес. Това включва политиките на държави, като Съединените щати, Обединеното кралство, Австралия и Канада¹³. В контекста на многостранния диалог относно ценностите и принципите¹⁴ през декември 2023 г. се проведе семинар относно сигурността на научните изследвания, в който взеха активно участие международните партньори.

- **Оценка на въздействието**

Оценка на въздействието не е извършвана, като се има предвид, че предлаганите дейности допълват инициативите на държавите членки и са с необвързващ и доброволен характер.

Въздействието на препоръката до голяма степен зависи от това доколко държавите членки и секторните организации са готови да се ангажират и да предприемат действия, което прави невъзможна една предварителна оценка. В случай че Съветът приеме предложението и държавите членки се ангажират да прилагат препоръките в него с подкрепата на сектора, предложението има потенциала да допринесе за научните изследвания чрез разясняване на проблематиката и изграждане на устойчивост в цяла Европа.

- **Пригодност и опростяване на законодателството**

Предложението не е свързано с програмата REFIT на Комисията за опростяване на законодателството. Положени са обаче максимални усилия за ефективно използване на оскъдните ресурси, включително като се използват съществуващите структури на управление в Европейското научноизследователско пространство и съществуващите структури на докладване. Освен това в предложената препоръка се подчертава, че при

¹² Вж. например „анотиран набор от насоки за сигурно и успешно сътрудничество в сферата на научните изследвания и иновациите“ (2022 г.), съставен от DLR-PT по искане на Комисията ([връзка](#)).

¹³ Повече информация може да бъде намерена например на следните уебсайтове: за САЩ ([връзка](#)), за Обединеното кралство ([връзка](#)), за Австралия ([връзка](#)) и за Канада ([връзка](#)).

¹⁴ Повече информация за многостранния диалог относно ценностите и принципите може да бъде намерена тук: [връзка](#).

въвеждане на защитни мерки следва да се избягва ненужната административна тежест за сектора, а при финансирането на научните изследвания — ненужното забавяне в отпускането на безвъзмездни средства.

- **Основни права**

Една от основните цели на предложението е да се подпомогнат държавите членки и научноизследователските организации да гарантират, че международното сътрудничество в сферата на научните изследвания и иновациите не нарушава основните ценности и правата на човека. Препоръката заставя изцяло зад основните академични ценности, по-специално академичната свобода и неприкосновеността на научните изследвания.

4. ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ БЮДЖЕТА

Макар че за инициативата няма да са необходими допълнителни ресурси от бюджета на ЕС, чрез мерките в настоящата препоръка ще се мобилизират източници на финансиране на равнището на ЕС, на национално и на секторно равнище.

За Европейския експертен център в областта на сигурността на научните изследвания, който Комисията възнамерява да създаде, ще се използва съществуващият бюджет на „Хоризонт Европа“. По отношение на организационната структура се разглеждат няколко варианта, които Комисията ще проучи допълнително, като вземе предвид предпочитанията на държавите членки и заинтересованите страни по отношение на функционалностите на въпросната структура.

5. ДРУГИ ЕЛЕМЕНТИ

- **Планове за изпълнение и механизъм за мониторинг, оценка и докладване**

За да се подпомогнат държавите членки и заинтересованите страни в прилагането на препоръката, ще се използват пълноценно съществуващите структури на управление в Европейското научноизследователско пространство. Очаква се сигурността на научните изследвания да бъде застъпена в следващата политическа програма за Европейското научноизследователско пространство за 2025 —2027 г., която понастоящем се изготвя в диалог с държавите членки и заинтересованите страни.

За докладите си Комисията ще разчита на вече установеното двугодишно докладване относно глобалния подход към научните изследвания и иновациите. Следващият доклад е предвиден за средата на 2025 г. Държавите членки се приканват да подадат национални планове за действие относно това как възнамеряват да изпълнят препоръката в рамките на 9 месеца от приемането ѝ.

- **Обяснителни документи (за директивите)**

Не е приложимо.

- **Подробно разяснение на конкретните разпоредби на предложението**

Като цяло инициативата има за цел да помогне на държавите членки, висшите учебни заведения и научноизследователските организации — и публични, и частни, да противодействат на рисковете за сигурността на научните изследвания. Така ще се гарантира, че не се злоупотребява с дейностите в сферата на научните изследвания, иновациите и висшето образование или че те не се осъществяват по начин, който засяга

сигурността на ЕС и неговите държави членки, или е неетичен. За тази цел предложената препоръка на Съвета съдържа следните раздели:

- В съображенията се представя разглежданият въпрос и се описва контекстът на политиката на предложението, а после се обяснява неговият обхват. Предлага се определение за „сигурност на научните изследвания“, което се основава на основните елементи на различните определения, използвани на международно равнище. Пояснява се също кои организации и заинтересовани страни са засегнати в контекста на препоръката.
- След това се предлагат принципи за отговорна интернационализация. Тези принципи са замислени по начин, който позволява те да се използват при формулирането и разработването на политически мерки за сигурността на научните изследвания на всяко равнище (научноизследователски организации от ЕС, национални или отделни научноизследователски организации). Принципите са изготвени въз основа на подходите, прилагани в националните и секторните насоки относно отговорната интернационализация. Отзивите на поканата за предоставяне на данни свидетелстват, че тези принципи намират ясен отклик сред общността от заинтересовани страни.
- Следващият раздел съдържа действителните препоръки за държавите членки. Той е разделен на четири подраздела. В първия подраздел е формулирано това, което се препоръчва да осигурят публичните органи за сектора на научните изследвания и иновациите като спомагателна структура и насоки. Във втория подраздел е разгледана първостепенната роля на националните организации за финансиране за повишаване на сигурността на научните изследвания. В третия подраздел се съдържат препоръки към държавите членки за подкрепа на висшите учебни заведения и научноизследователските организации при въвеждането на предпазни мерки и политики.
- В последния подраздел са очертани редица подкрепящи действия и инициативи на Комисията, за които е необходимо съдействие от страна на държавите членки.
- В последния раздел е посочено по какъв начин се улесняват и наблюдават последващите действия във връзка с препоръката.

Предложение за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно повишаване на сигурността на научните изследвания

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 292, първо и второ изречение, във връзка с член 182, параграф 5 от него,

като взе предвид предложението на Европейската комисия,

като има предвид, че:

- 1) Научните изследвания и иновациите на световно равнище се градят на отвореност, международно сътрудничество и академична свобода. Същевременно, на фона на усилващото се международно напрежение и нарастващата геополитическа значимост на научните изследвания и иновациите нашите научни работници и представители на академичните среди все по-често се изправят пред рискове за сигурността на научните изследвания в сътрудничеството на международно равнище, което излага европейските научни изследвания и иновации на злонамерено влияние и с тях се злоупотребява по начини, които засягат нашата сигурност или нарушават нашите етични норми. Ето защо е от съществено значение европейските висши учебни заведения и научноизследователски организации — и публични, и частни, да бъдат подпомогнати и да им се предостави необходимото, за да могат да противодействат на тези рискове. Необходими са точни и съразмерни мерки, за да остане международното сътрудничество отворено и безопасно.
- 2) Отвореният характер на науката гарантира, че тя е възможно най-достъпна в полза на науката, икономиката и обществото като цяло, а международното сътрудничество допринася за ефективно преодоляване на глобалните предизвикателства. Академичната свобода предполага, че научните работници имат свободата да извършват своите научни изследвания и да избират научноизследователските методи, както и своите партньори, по цял свят, докато международната мобилност на таланти в тази област обогатява научноизследователските проучвания и е от съществено значение за насърчаване на иновациите и постигане на проби в научното знание.
- 3) Разрастващата се стратегическа конкуренция и завръщането към силова политика карат държавите да следват все по-често моментния си интерес в своите взаимоотношения. Тази промяна доведе до по-разнообразни, непредвидими и често хибридни заплахи¹. Като се има предвид първостепенната роля на технологиите за политическото, икономическото и военното превъзходство, някои от конкурентите на ЕС се стремят към първенство в

¹ Хибридните заплахи се отнасят до случаите, когато държавни или недържавни субекти се опитват да се възползват от някои слабости на ЕС, като по координиран начин използват комбинация от действия (т.е. дипломатически, военни, икономически, технологични), които обаче не могат да се окачествят като официална война ([връзка](#)).

световен мащаб чрез нововъзникващи и революционни технологии, с които да засилят своите военни и разузнавателни способности, докато активно преследват стратегии, в които гражданският и военният аспект се сливат.

- 4) Хибридните заплахи може да засегнат всички сектори от значение, но поради своята отвореност, академична свобода, институционална автономност и сътрудничество на световно равнище секторът на научните изследвания и иновациите е особено уязвим. Базираните в ЕС научни работници и новатори попадат на прицел с цел придобиване на най-съвременни знания и технологии, понякога чрез измамни и прикрити методи или просто чрез кражба, но по-често посредством привидно *добросъвестно* международно академично сътрудничество. Освен че застрашават нашата сигурност, тези хибридни заплахи биха могли да засегнат академичната свобода в Европа.
- 5) Съответно висшите учебни заведения и други научноизследователски организации се оказват във все по-сложен международен контекст, криещ рискове от нежелан трансфер на познания и технологии от критично значение към проблемни държави, които могат да използват въпросните познания и технологии за укрепване на своите военни способности или за цели, които са в нарушение на основните ценности. Макар и не винаги законово забранени, тези видове сътрудничество са нежелателни, тъй като пораждаат значителни безпокойства по отношение на сигурността и етиката.
- 6) В съответствие с институционалната автономност и академичната свобода висшите учебни заведения и други научноизследователски организации носят главната отговорност за развитието и управлението на своето международно сътрудничество. Публичните органи на всички равнища следва да им оказват съдействие и подкрепа, като им осигуряват необходимото, за да могат да вземат информирани решения и да управляват съответните рискове за сигурността на научните изследвания, като гарантират, че международното сътрудничество в сферата на научните изследвания, иновациите и висшето образование остава сигурно и запазва своя отворен характер.
- 7) През последните години на равнище ЕС се дискутира повишаването на сигурността на научните изследвания и са предприети няколко инициативи:
 - През май 2021 г. Комисията публикува своето съобщение относно глобалния подход към научните изследвания и иновациите², в което описва нова европейска стратегия за международна политика в областта на научните изследвания и иновациите. Съветът отговори през септември 2021 г. като прие заключения на Съвета³, в които даде политически мандат за съвместна работа по сигурността на научните изследвания.
 - В „Хоризонт Европа“ — рамковата програма за научни изследвания и иновации за периода 2021 — 2027 г.⁴, бяха включени няколко защитни

² Съобщение на Комисията относно глобалния подход към научните изследвания и иновациите: Стратегия на Европа за международното сътрудничество в един променящ се свят, COM(2021) 252 от 18.5.2021 г. ([връзка](#)).

³ Заключения на Съвета относно глобалния подход към научните изследвания и иновациите от 28.9.2021 г. ([връзка](#)), и по-специално параграфи 3, 11 и 23.

⁴ Регламентът за „Хоризонт Европа“, ЕС 2021/695 от 28.4.2021 г. ([връзка](#)), предвижда, *inter alia* оценка на сигурността на всички проекти, избрани за финансиране (член 20), възможността за изключване от участие на субекти, базирани в трети държави или контролирани от тях, в определени покани за представяне на предложения (член 22, параграф 5), както и възможността да бъдат добавяни критерии за допустимост до участие към вече изложените в параграфи 2 — 5, за да се вземат предвид

мерки, които прилягат на особената отговорност, която носи ЕС като един от най-големите източници на финансиране на научните изследвания.

- През ноември 2021 г. Съветът прие програмата за политиката за ЕНП за периода 2022 —2024 г. като част от своите заключения относно бъдещото управление на европейското научноизследователско пространство (ЕНП)⁵. В едно от нейните приоритетни действия е включено противодействието на външната намеса.
- През януари 2022 г. в резултат на своите ангажименти, произтичащи и от глобалния подход и от програмата за политиката за ЕНП, Комисията публикува своя работен документ на службите на Комисията за справяне с външната намеса в научните изследвания и иновациите⁶. Освен това, за да се улесни взаимното обучение сред държавите членки, през 2023 г. се проведе процес на взаимно обучение.
- В Съобщението на Комисията „Относно европейска стратегия за университетите“⁷ се припомня, че висшите учебни заведения имат уникална позиция в пресечната точка на образованието, научните изследвания и иновациите, поради което имат решаваща роля в изграждането на Европейското пространство за образование⁸ и Европейското научноизследователско пространство, и съответно външната намеса във висшите учебни заведения се определя като заплаха и се изказва подкрепа за прилагането на насоките относно външната намеса. Ролята на висшите учебни заведения в защитата на европейските демократични ценности е в основата на стратегията.
- На 9 март 2022 г. Европейският парламент прие резолюция относно външната намеса, включително дезинформацията, във всички демократични процеси в Европейския съюз, в която приканва за укрепване на академичната свобода, подобряване на прозрачността на чуждестранното финансиране, както и картографиране и наблюдение на външната намеса в културната, академичната и религиозната сфера⁹.

специфичните изисквания на политиката или естеството и целите на действието (член 22, параграф 6), както и правото на Комисията или на съответния орган за финансиране на възражение срещу прехвърлянето на собствеността върху резултатите или срещу предоставянето на изключителен лиценз във връзка с резултатите (член 40, параграф 4). Сходни разпоредби са включени в Европейския фонд за отбрана и космическата програма на Европейския съюз.

⁵ Заключения на Съвета относно бъдещото управление на европейското научноизследователско пространство (ЕНП) от 26.11.2021 г. ([връзка](#)).

⁶ Европейска комисия, Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, „Справяне с външната намеса в научните изследвания и иновациите“ — Работен документ на службите на Комисията, Служба за публикации на Европейския съюз, 2022 г. ([връзка](#)).

⁷ Съобщение на Комисията относно европейска стратегия за университетите, COM(2022) 16 от 18.1.2022 г. ([връзка](#)).

⁸ Съобщение на Комисията относно постигането на европейското пространство за образование до 2025 г. COM(2020) 625 final от 30.9.2020 г. ([връзка](#)).

⁹ Резолюция на Европейския парламент от 9 март 2022 г. относно външната намеса, включително дезинформацията, във всички демократични процеси в

Европейския съюз, P9_TA(2022)0064 ([връзка](#)).

- В по-широкия контекст на сигурността и отбраната се работи в рамките на Стратегията на ЕС за Съюза на сигурност,¹⁰ както и на Стратегическия компас за сигурността и отбраната¹¹, за достигане до споделена от всички оценка на заплахите и предизвикателствата и по-голяма съгласуваност на действията в сферата на сигурността и отбраната, включително чрез различни инструменти за засичане и реагиране на хибридни заплахи с помощта на инструментариум на ЕС срещу хибридни заплахи.
 - В сферата на правилата на ЕС за контрол на износа за изделия и технологии с двойна употреба Регламентът на ЕС за контрол на износа¹² е от съществено значение за сигурността на научните изследвания. За да помогне на висшите учебни заведения и научноизследователските организации, през септември 2021 г. Комисията публикува препоръка относно програмите за съответствие във връзка с научните изследвания, включващи изделия с двойна употреба¹³.
- 8) Комисията и върховният представител приеха съвместно съобщение относно Европейска стратегия за икономическа сигурност¹⁴, което има за цел да се гарантира, че Съюзът ще продължава да се възползва от отворена икономика, като същевременно се сведат до минимум рисковете за неговата икономическа сигурност. Стратегията предлага подход, почиващ на три стълба: насърчаване на икономическата основа и конкурентоспособността на ЕС; защита срещу рискове; както и партньорски отношения с възможно най-широк кръг държави за посрещане на общите проблеми и защита на общите интереси. Във всеки от стълбовете научните изследвания и иновациите изпълняват ключова роля.
- 9) Като последващо действие във връзка с това съвместно съобщение Комисията определи възлови за икономическата сигурност на ЕС технологични области за допълнително оценяване на риска заедно с държавите членки в своята препоръка от 3 октомври 2023 г.¹⁵. Оценки на риска вече бяха приоритетно стартирани по четири от десетте определени като възлови технологични области, а именно усъвършенствани полупроводници, изкуствен интелект, квантови технологии и биотехнологии. Резултатът от оценките на риска, когато бъдат завършени, би осигурил информация за други мерки за прилагане на Европейската стратегия за икономическа сигурност, включително мерки за повишаване на сигурността на научните изследвания.
- 10) В съвместното съобщение относно Европейската стратегия за икономическа сигурност се казва освен това, че Комисията ще предложи мерки за повишаване на сигурността на научните изследвания, като гарантира използването на съществуващите инструменти и установи и отстрани оставащите пропуски, като

¹⁰ Съобщение на Комисията относно Стратегията на ЕС за Съюза на сигурност, COM(2020) 605 от 24.7.2020 г. ([връзка](#)).

¹¹ Съвет на Европейския съюз: Стратегически компас за сигурността и отбраната, ST 7371/22 от 21.3.2022 г. ([връзка](#)).

¹² Регламент (ЕС) 2021/821 за въвеждане на режим на Съюза за контрол на износа, брокерската дейност, техническата помощ, транзита и трансфера на изделия с двойна употреба ([връзка](#)).

¹³ Препоръка на Комисията относно вътрешните програми за съответствие във връзка с контрола на научните изследвания, включващи изделия с двойна употреба [...], 2021/1700 от 15.9.2021 г. ([връзка](#)).

¹⁴ Съвместно съобщение относно Европейска стратегия за икономическа сигурност, JOIN(2023) 20 от 20.6.2023 г. ([връзка](#)).

¹⁵ Препоръка на Комисията за допълнително оценяване с държавите членки на риска при възлови за икономическата сигурност на ЕС технологични области, C(2023) 6689 от 3.10.2023 г. ([връзка](#)).

същевременно запази екосистемата на научните изследвания и иновациите отворена.

- 11) Що се отнася до установяването на посочените в предходната точка пропуски, дискусиите с държавите членки и организациите на заинтересованите страни разкриват неотложната нужда разработващите политиките и специалистите да разполагат с по-голяма концептуална яснота, общо разбиране за разглежданите въпроси, както и за това кой политически отговор би бил съразмерен и ефективен.
- 12) Все по-голям брой държави членки са разработили или са в процес на разработване на политики, насочени към повишаване на сигурността на научните изследвания. Макар че тези усилия като цяло допринасят за разясняване на проблематиката и изграждане на по-голяма устойчивост, неkoordinираното размножаване на национални мерки би довело до смесица от национални политики, различия между държавите членки и следователно до разпокъсаност на Европейското научноизследователско пространство. Ето защо е необходима координация на равнище ЕС, за да се осигурят еднакви условия на конкуренция и да се защити целостта на Европейското научноизследователско пространство.
- 13) Следва да се подчертае, че защитните мерки за сигурност на научните изследвания могат да са наистина ефективни само ако се прилагат последователно на всички равнища, включително на равнище ЕС, на национално и регионално равнище, както и на равнището на отделните публични и частни научноизследователски организации, така че да се избегнат пропуски и заобикаляне.
- 14) В специфични случаи за спазването на съответното законодателство и правила на ЕС наличието на тълкувателни насоки би било от полза. Това се отнася по-специално до правилата за контрол на износа, по-конкретно нематериалния трансфер на технологии, визовите изисквания за чуждестранни научни работници¹⁶, както и тълкуването на определени изисквания за отворена наука и управление на интелектуалните активи от гледна точка на сигурността на научните изследвания.
- 15) От значение е да се оценява структурата на хибридните заплахи, които застрашават екосистемата за научни изследвания и иновации, което ще помогне на лицата, които разработват политики, да се ориентират по-добре в обстановката. За целта може да се използва единното звено за анализ на разузнавателна информация (SIAC), в частност Звеното на ЕС за синтез на информацията за хибридните заплахи, работата на Европейския център за борба с хибридните заплахи (Hybrid CoE)¹⁷, както и Агенцията на Европейския съюз за киберсигурност (ENISA) във връзка с киберзаплахите¹⁸.
- 16) Като се има предвид фактът, че значителен дял от научните изследвания и иновациите се извършват в частния сектор, е от ключово значение да се

¹⁶ Директива 2016/801 относно условията за влизане и пребиваване на граждани на трети държави с цел провеждане на научно изследване, следване, стаж, доброволческа дейност, програми за ученически обмен или образователни проекти и работа по програми „au pair“ от 11.5.2016 г. ([връзка](#)).

¹⁷ Hybrid CoE е автономна, международна организация в мрежа, която се бори с хибридните заплахи, основана през 2017 г. и базирана в Хелзинки ([връзка](#)).

¹⁸ Агенцията на Европейския съюз за киберсигурност, ENISA, е агенцията на Съюза, която се стреми към постигане на високо общо равнище на киберсигурност на територията на Европа ([връзка](#)).

разработят целеви насоки и инструменти за предприятията, по-специално за стартиращите предприятия с интензивна научноизследователска дейност и малките и средните дружества. Рисковете, на които са изложени дружествата, може да са сходни, но тяхното положение се различава от това на висшите учебни заведения и научноизследователските организации. С оглед на това следва да се обърне внимание на съществуващите правила, включително тези относно контрола на износа на изделия с двойна употреба, проверките на чуждестранните инвестиции, както и текущата работа по наблюдението на изходящите инвестиции.

- 17) В подготовката на настоящата препоръка беше надлежно оценен опитът на държавите членки и на партньорите на ЕС както на едностранна, така и на многостранна основа. Отчитат се поуките от политиката на ключови партньори и се подчертава, че е необходимо да се формулира подход, който подхожда на уникалния европейски контекст. Полагат се постоянни усилия за обмен с нашите партньори на информация и опит, споделяне на добри практики и търсене на начини за привеждане в съответствие на защитните мерки, включително чрез многостранния диалог относно ценностите и принципите като част от преговорите за асоцииране и съвместните заседания на ръководни комитети за научно и технологично сътрудничество в контекста на международни споразумения в областта на науката и технологиите, както и на многостранни форуми, като Групата на седемте (Г-7), Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) и НАТО, и съответните многостранни споразумения за контрол на износа.
- 18) Сигурността на научните изследвания е загриженост, която привлича все повече внимание, а текущият дебат относно свързаните с нея рискове и най-добрия начин за преодоляването им се усилва. Необходимо е прочее проблематиката да получи допълнително разяснение, да се улесни взаимното обучение между държавите членки и съответните организации на заинтересовани страни, както и да се търси подход на обучение, който да е едновременно гъвкав и приспособим.

ОБХВАТ

1. За целите на настоящата препоръка „сигурност на научните изследвания“ се отнася до управляване на рисковете, свързани с:
 - а) нежелания трансфер на познания, ноу-хау и технологии от критично значение, който може да засегне сигурността на ЕС и неговите държави членки, например ако те бъдат използвани за военни цели в трети държави;
 - б) злонамерено влияние върху научните изследвания, при което те може да бъдат използвани от трети държави за разпространение на определени наративи или подтикване към самоцензура сред студенти и научни работници, което ще накърни академичната свобода и добросъвестната научноизследователска работа в ЕС;
 - в) нарушения на етичните норми или на принципите на професионалната почтеност, при които знанията и технологиите се използват за потискане или подкопаване на основните ценности в ЕС или другаде.
2. За целите на настоящата препоръка „международно сътрудничество“ следва да се разбира като сътрудничеството на публични и частни научноизследователски организации и висши учебни заведения с организации

и дружества в сферата на научните изследвания и иновациите, базирани извън ЕС. Организациите и дружествата в сферата на научните изследвания и иновациите, базирани в ЕС, които обаче са собственост на субекти или се контролират извън ЕС, следва да се разглеждат въз основа на оценка на риска.

3. В контекста на настоящата препоръка „оценка на риска“ се отнася до процес във връзка с международното сътрудничество в сферата на научните изследвания и иновациите, в който се взема под внимание комбинация от основни рискови фактори. Комбинацията от тези фактори определя нивото на риска. Ключовите елементи, които се оценяват, могат да се групират в четири категории:

- Рисковия профил на базирана в ЕС организация, която започва да осъществява международното сътрудничество: да се преценят силните и уязвимите страни на организацията, включително финансовите зависимости от значение за научноизследователския проект;
- Сферата на научните изследвания и иновациите, в която ще се извършва международното сътрудничество: да се прецени дали проектът акцентира върху дадена сфера на научни изследвания, напр. възлова технологична област, или включва методология или научноизследователска инфраструктура, които заслужават особена бдителност от гледна точка на сигурността или етиката/правата на човека;
- Рисковия профил на третата държава, в която е установен или откъдето е притежаван или контролиран международният партньор (напр.: дали държавата подлежи на санкции или дали има установени слабости в областта на върховенството на закона или защитата на правата на човека, агресивна стратегия за сливане на гражданския и военния сектор или ограничава академичната свобода);
- Рисковия профил на международната партньорска организация: необходима е надлежна проверка на организацията, с която се планира сътрудничество, за да се установи дали тя има връзки с правителството или военните сили, каква е принадлежността на участващите научни работници/персонал, както и какви са намеренията на партньора по отношение на крайната употреба или прилагането на резултатите от научните изследвания.

4. За целите на настоящата препоръка „сектор на научните изследвания и иновациите“ обхваща всички научноизследователски организации и висши учебни заведения в Съюза както публичните, така и частните. Някои други субекти също имат важност в случая, като например офисите за трансфер на технологии, агенциите за интернационализация, търговските камари и дружествата с интензивна научноизследователска дейност, и настоящата препоръка може да има за тях също толкова голямо значение, колкото за всички останали участници в екосистемата за научни изследвания и иновации на ЕС. Ако е целесъобразно, внимание може да се отдели и на някои дейности по международно сътрудничество, свързани с образованието.

ПРИНЦИПИ ЗА ОТГОВОРНА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ

1. Запазване на политиката за насърчаване и защита на академичната свобода и институционалната автономност, като се има предвид, че отговорност за международното сътрудничество в сферата на научните изследвания и

иновациите носят главно висшите учебни заведения и други научноизследователски организации;

2. Запазване на мерките за насърчаване и стимулиране на международното сътрудничество при научните изследвания и иновациите с партньори в трети държави, когато то е открито и сигурно, в съответствие с принципа „отворен подход, когато е възможно, затворен — когато е необходимо“, като се гарантира, че резултатите от научните изследвания са лесни за намиране, достъпни, оперативно съвместими и позволяващи повторно използване на данните (FAIR) при надлежно отчитане на приложимите ограничения, включително опасенията за сигурността;
3. Гарантиране на пропорционалност на мерките: когато се въвеждат защитни мерки, те не следва да надхвърлят строго необходимото за смекчаване на възможните рискове и не бива да налагат ненужна административна тежест. Целта е да се намали рискът, а не да се прекъсват връзките;
4. Насочване на мерките за сигурност на научните изследвания към опазване на икономическата сигурност, включително сигурността на Съюза и националната сигурност, и към защита на общите ценности, включително академичната свобода, като същевременно се избягва протекционизъм и неоснователно политическо инструментализиране на научните изследвания и иновациите;
5. Насърчаване на самоуправлението в сектора, като на научните работници и новаторите се осигурят необходимите права и възможности да могат да вземат информирани решения, подчертавайки отговорностите на висшите учебни заведения и другите научноизследователски организации към обществото на принципа, че „академичната свобода предполага академична отговорност“;
6. Възприемане на подход, който обхваща всички равнища на управление и обединява съответните експертни познания и умения, гарантира всеобхватен подход към сигурността на научните изследвания и благоприятства съгласуваността на действията по управление и посланията към сектора на научните изследвания и иновациите, включително конкретни стъпки за повишаване на квалификацията и преквалификацията на съответната работна сила;
7. При спазване на подход, който се основава на оценка на риска, приемане на общовалидни за всички държави политики, с които да се идентифицират рисковете за сигурността на научните изследвания и да им се противодейства, независимо от източника на тези рискове, тъй като така най-добре ще се гарантира, че балансираният подход към възможностите и рисковете при сътрудничеството в сферата на научните изследвания и иновациите ще се запази и че новите заплахи, както и появата на нови субекти, които са източник на заплахи, ще получават необходимото внимание;
8. Полагане на максимални усилия за избягване на всички форми на дискриминация и заклеймяване — пряко и косвено, които възникват като непредвидени странични ефекти на защитните мерки, и гарантиране на пълно зачитане на основните права и общите ценности;
9. Признаване на динамиката при сигурността на научните изследвания, която се определя от нововъзникващите рискове, новите знания и геополитическия контекст, което изисква редовно извличане на поуки чрез периодични анализи,

за да се гарантира, че политиките в сферата на сигурността на научните изследвания са актуални, ефективни и пропорционални.

ПРЕПОРЪЧВА НА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ

при пълно зачитане на институционалната автономност и академичната свобода и в съответствие с националните обстоятелства и тяхната отговорност за националната сигурност:

1. Да работят за разработване и прилагане на съгласуван набор от политически действия с цел повишаване на сигурността на научните изследвания, като се използват в максимална степен изброените в настоящия раздел елементи и същевременно се вземат под внимание горепосочените принципи за отговорна интернационализация;
2. Да водят диалог със заинтересованите страни от сферата на научните изследвания и иновациите с цел да се определят отговорностите и ролите и да се разработи национален план за действие, като се формулират национални насоки, ако е целесъобразно, и да се изброят съответните мерки и инициативи за повишаване на сигурността на научните изследвания, заедно с график за тяхното осъществяване.
3. Да създадат спомагателна структура, напр.: консултативен център по въпросите на сигурността на научните изследвания, който да съдейства на научните работници и новаторите да се справят с рисковете, свързани с международното сътрудничество в научните изследвания и иновациите. Центърът ще организира съчетаването на експертния опит и умения в различните сектори и ще осигурява на научноизследователските организации информация и съвети, които те могат да използват, за да вземат информирани решения, като претеглят възможностите и рисковете, свързани с потенциално международно сътрудничество, както и други услуги, от които секторът на научните изследвания и иновациите очевидно се нуждае, включително дейности по разясняване на проблематиката и обучения.
4. Да набавят все повече фактология, която да се използва при съставянето на политики в сферата на сигурността на научните изследвания посредством анализ на обстановката по отношение на заплахите, включително от гледна точка на киберсигурността, както и чрез провеждане или възлагане на свързани с политиките проучвания.
5. Да отделят специално внимание на възловите технологии, определени в Препоръката на Комисията за допълнително оценяване с държавите членки на риска при възлови за икономическата сигурност на ЕС технологични области¹⁹, и на резултатите от тази колективна оценка на риска.
6. Да укрепват междусекторното сътрудничество в рамките на управлението, по-специално като организират обмен между създателите на политики във висшето образование, научните изследвания и иновациите, външните работи и разузнаването и сигурността.
7. Да улесняват обмена на информация с публични и частни научноизследователски организации относно горепосочените анализи и

¹⁹ Препоръка на Комисията за допълнително оценяване с държавите членки на риска при възлови за икономическата сигурност на ЕС технологични области от 3.10.2023 г. ([връзка](#)).

проучвания, включително чрез поверителни и неповерителни брифинги или чрез специални служители за връзка.

8. Да добият представа доколко устойчив на въздействия е секторът, както и доколко ефективни и съразмерни са прилаганите политики в сферата на сигурността на научните изследвания, включително по възможност чрез редовни изпитвания на устойчивостта и симулации на инциденти.
9. За да гарантират спазване на приложимите правила на ЕС за контрол на износа на изделия с двойна употреба и санкциите, приети съгласно член 29 от ДЕС и член 215 от ДФЕС, да приемат национални мерки по-специално относно нематериалния трансфер на технологии (НТТ), както и да укрепят изпълнението и прилагането на режимите на санкции, свързани с научните изследвания и иновациите, като например тези, при които се забранява трансферът на определени технологии.
10. Да обогатяват проактивно платформата на ЕС за единен източник на информация във връзка с противодействието на външната намеса в научните изследвания и иновациите чрез споделяне на инструментите и ресурсите, разработвани с публично финансиране, с цел да се улесни трансграничното използване на тези инструменти и ресурси и предоставянето им по лесен за ползване и достъпен начин.
11. Заедно с частния сектор да разработят целенасочена информация и насоки за предприятията в сферата на частните научни изследвания и иновациите, включително за стартиращите предприятия с интензивна научноизследователска дейност и малките и средни предприятия.
12. Да обмислят, ако е целесъобразно и също въз основа на оценка на риска, прилагането на мерките, съдържащи се в настоящата препоръка, спрямо дейности по международно сътрудничество във висшето образование, включително спрямо дейности за мобилност на студенти и персонал.

Роля на организациите, финансиращи научните изследвания

13. Да поддържат контакт с организациите, финансиращи научни изследвания, с цел да се гарантира, че:
 - а) Сигурността на научните изследвания е неразделна част от процеса на кандидатстване, при който се отчитат различни фактори, които, разгледани заедно, определят рисковия профил на проекта. Целта е бенефициерите да бъдат стимулирани да преценяват контекста, в който се осъществява сътрудничеството в сферата на научните изследвания и иновациите, и възможната мотивация и (користни) цели, за да се гарантира, че потенциалните рискове и заплахи се установяват предварително с цел, доколкото е възможно, да се избегнат проблеми на по-късен етап.
 - б) Научноизследователските проекти, избрани за финансиране, които пораждаат безпокойство („червени флакове“), преминават оценка на риска, пропорционална на рисковия им профил, което води до договаряне на подходящи защитни мерки в отговор на установените рискове, като същевременно се гарантира, че отпускането на безвъзмездните средства не се забавя ненужно и се избягва ненужната административна тежест.

- в) Когато в националните програми за финансиране се прилагат защитни мерки, се вземат под внимание тези, които се прилагат в съответните програми за финансиране на ЕС.
- г) Кандидатите търсят гаранции от бъдещите партньори за проекти с висок рисков профил, например чрез договаряне на споразумение за партньорство, за това, че резултатите от научните изследвания ще се използват по начин, при който се зачитат основните ценности, включително човешките права.
- д) Финансиращата организация ползва нужните експертни познания и умения, за да отговори на опасенията за сигурността на научните изследвания и да подсили адекватни мерки за наблюдение и оценка с цел извършване на надзор над проектите на различните етапи, включително за проследяване на инцидентите и вземане на ефективни мерки в случай на неспазване на изискванията.

Подкрепа на висши учебни заведения и други научноизследователски организации

14. Да насърчават и подкрепят висшите учебни заведения и други научноизследователски организации, за да могат те:
- а) Да създадат обща за сектора платформа от заинтересовани страни с цел улесняване на обмена на информация, взаимно обучение, разработване на инструменти и насоки и докладване за инциденти. Уместно е да се обмисли обединяването на ресурсите с цел използване в максимална степен на оскъдните и разпръснати ресурси и експертни знания;
 - б) Да прилагат вътрешни процедури за управление на риска по структурен начин, включително чрез оценка на риска, надлежна проверка на бъдещите партньори, а при установяване наличието на елементи, които пораждат опасения („червени флагове“) — чрез прехвърляне на решението към по-висшестоящите отговорни лица, като същевременно се избягва ненужната административна тежест;
 - в) При всяко сключване на споразумение за партньорство в сферата на научните изследвания с чуждестранни субекти, включително чрез меморандуми за разбирателство, да настояват за наличие на ключови рамкови условия, например за зачитане на основните ценности, академичната свобода, реципрочността и условията за управление на интелектуалните активи, включително разпространението и оползотворяването на резултатите, лицензирането или трансфера на резултатите и създаването на вторични граждански разработки, както и да гарантират, че е налице стратегия за отказ, в случай че не се спазват условията по споразумението;
 - г) Да оценяват рисковете, свързани с финансираните от чуждестранни правителства програми за таланти във висшето образование и научните изследвания, като отделят специално внимание на всякакви нежелателни задължения, налагани на техните бенефициери, и да гарантират, че финансираните от чуждестранни правителства организатори на курсове и

обучения в университетите спазват мисията и правилата на приемащата институция;

- д) Да инвестират във вътрешни специални експертни умения и знания в сферата на сигурността на научните изследвания, да възлагат отговорността за сигурността на научните изследвания на подходящите организационни равнища и да инвестират в киберхигиената и в изграждането на култура, при която е налице баланс между отвореността и сигурността.
- е) Да разработват програми за обучение, включително онлайн курсове, на специалисти и нови членове на персонала като част от интегрирането им, както и учебни програми, насочени към обучаване на следващото поколение от консултанти по въпросите на сигурността и създатели на политики. Лицата, които отговарят за наемането на персонал, следва да се обучават да проверяват и засичат като част от процеса на структурна проверка онези елементи, които пораждат опасения („червени флагове“), в кандидатурите за научноизследователски позиции, особено в сферите на научни изследвания от критично значение;
- ж) Да гарантират, че в научните публикации и всички други форми на разпространение на резултатите от научни изследвания е налице пълна прозрачност на източниците на финансиране и принадлежността на изследователите, като целта е да се избегне качеството и съдържанието на научните изследвания да бъдат засегнати от зависимости от чужди държави и конфликти на интереси или ангажименти.
- з) Да въведат обособяване — и физическо, и виртуално, с което да се гарантира, че достъпът до лаборатории и научноизследователска инфраструктура, данни и системи, които заслужават допълнителна бдителност, се контролира строго на принципа „необходимост да се знае“, и че киберсигурността на онлайн системите е подсигурена;
- и) Да гарантират пресичането на всички форми на пряка и косвена дискриминация и заклеймяване, както и безопасността на отделните лица, като обръщат особено внимание на тактиката на принуждение, която дадена държава може да прилага спрямо своите граждани в чужбина, и на други форми на злонамерено влияние, които могат да доведат до самоцензура и да засягат сигурността на съответните чуждестранни научни работници, докторанти и студенти, а също и докладването на тези инциденти.

Подпомагане на действията на равнището на Съюза

- 15. Да сътрудничат пълноценно за създаване на благоприятни условия за изпълнението на действията, които Комисията е предприела или възнамерява да предприеме в полза на прилагането на настоящата препоръка, и по-специално за:
 - а) Използване в максимална степен на отворения метод на координация, в частност структурите за управление на ЕНП, за разясняване на проблематиката и улесняване на взаимното обучение и на съгласуването на политиките;
 - б) Създаване на Европейски експертен център в областта на сигурността на научните изследвания като орган за връзка, свързан с платформата на

Комисията за единен източник на информация във връзка с противодействието на външната намеса в научните изследвания и иновациите, което ще способства за създаването на общност за партньорски практики за целия ЕС и за поддържането на структуриран диалог с организации на заинтересовани страни, както и за провеждането на стратегически проучвания в областта на сигурността на научните изследвания и анализиране на тенденциите и закономерностите в Съюза;

- в) Съдействие на лицата, които разработват политики, да се ориентират в обстановката, в сътрудничество с върховния представител, посредством структурна оценка на хибридните заплахи, които засягат екосистемата за научни изследвания и иновации;
- г) Разработване на методология за изпитване на устойчивостта, която може да се използва на национално равнище и на доброволна основа от висшите учебни заведения и частните научноизследователски организации;
- д) Продължаване на работата заедно с държавите членки и с участието на заинтересованите страни по оценяването на рисковете при възловите технологии²⁰, както и провеждане на диалог с цел гарантиране на обмена на информация и на съгласуван подход при оценката на риска и при защитните мерки за сигурност на научните изследвания в националните програми за финансиране и в съответните програми за финансиране на ЕС;
- е) Разработване на инструменти и ресурси, които са както общи за всички държави, така и специфични по държави, за подпомагане на висшите учебни заведения и публичните и частните научноизследователски организации да извършват надлежна проверка на бъдещите партньори; а също така организиране, съвместно с организации на заинтересованите страни на равнище ЕС, на двугодишен форум на заинтересованите страни по въпросите на сигурността при научните изследвания;
- ж) Подготвяне на тълкувателни насоки, ако това е необходимо, относно разработването на процедури за оценка на риска, както и относно прилагането на съответното законодателство на ЕС;
- з) Размяна на мнения със сектора на научните изследвания и иновациите с цел да се оцени как най-добре да се увеличи прозрачността при източниците на финансиране на научните изследвания и принадлежността на научните работници;
- и) Засилване на диалога с международните партньори относно сигурността на научните изследвания, както и предприемане на инициативи за постигане на обща позиция на ЕС по темата за международните форуми.

ДОКЛАДВАНЕ

1. Препоръчва се държавите членки да приложат настоящата препоръка колкото е възможно по-скоро. Също така те се приканват да представят на Комисията

²⁰ Препоръка на Комисията за допълнително оценяване с държавите членки на риска при възлови за икономическата сигурност на ЕС технологични области от 3.10.2023 г. ([връзка](#)).

своя план за действие (посочен в точка 2 от препоръката към държавите членки) до [да се въведе дата, 9 месеца след приемане от Съвета], като посочат съответните мерки, които трябва да се приемат, за да се повиши сигурността на научните изследвания, отчитайки своите специфични отправни позиции.

2. Комисията ще наблюдава напредъка в прилагането на настоящата препоръка, като използва рамките за мониторинг и докладване в управлението на ЕНП, в сътрудничество с държавите членки и след консултации със съответните заинтересовани страни. На всеки две години Комисията ще докладва на Съвета като част от изготвяните двугодишни доклади относно глобалния подход към научните изследвания и иновациите. След задълбочена оценка и в зависимост от бъдещото развитие на геополитическата ситуация могат да бъдат предложени допълнителни стъпки и мерки.

Съставено в Брюксел на [...] година.

За Съвета
Председател